

"בפרי הארץ"

"שמונת תורה"

"קשה עלי פרידתכם"

"ציום השמיני ועצרת תולדה לכם"

רמב"ן: (ויקרא פרק כג פסוק מ) והנה טעם כל הפרשה, תחוגו את חג השם הגדול שבעת ימים שבמעשה בראשית, ותסמכו להם השמיני עצרת, כענין שנאמר למנצח על השמינית (תהלים ו א). וגם באותן השבעה תקחו בהם פרי עץ הדר, והלולב באגודה, ולכך הקדים האתרוג, **אבל בשמיני אינו צריך, כי הוא עצמו הדר.**

ספר החינוך: (פרשת אמור מצוה שכד) ואם תשאל, שמיני עצרת שיש בו שמחה גדולה לישראל למה לא היה ניטל בו, התשובה, כי יום שמיני עצרת כולו לשם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה, משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במדרש, ולבסוף אמר להם עכבו עמי יום אחד שקשה עלי פרידתכם, ולפיכך נקרא עצרת, ואם כן אין צריך זכרון אחר.

פנים יפות: (פרשת בא) ואיתא עוד שם במדרש תן חלק לשבעה אלו ז' ימי החג, וגם לשמונה זהו יום שמיני, יש לפרש ענינו עפ"י מ"ש האר"י ז"ל [סידור האר"י, כונת הסוכה] כי זיין ימי החג מורה על קדושת האדם שיקדש את עצמו בכל יום בז' בחינותיו המדומים לשבעה רועים, והבחינה השמינית נקראת עוה"ב והוא בחינת אדם הראשון קודם שחטא שהיה מופשט מן הגשמיות, עד שלא היה מבחין הטוב והרע בעיני גשמיות שהיתה כל מחשבתו בעליונים והוא מדת המשתוה ועל זה רומז יום השמיני.

ולכך כתיב עצרת לה' ועצרת לכם לפי שבחינה זו רומזת לעוה"ב שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה כמשאחז"ל [ברכות יז א] וזהו דכתיב [דברים טז, ח] עצרת לה' וכתוב נמי [במדבר כט, לה] עצרת תהיה לכם שאם יזכה אדם לבחינה זו יתקיימו שניהם לה' וגם לכם שאין בהם הנאה חיצונית אלא פנימית, והיינו דמסיים קרא כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ, כי בחינה זו הוא כמו שהיה אדם קודם חטא שלא ידע בבחינת גשמיות בין טוב לרע והוא מ"ש על הארץ ר"ל בבחינת הארץ.

הרחב דבר: (פרשת בהעלותך) ובהעמק שאלה סוף סימן קע"א הראינו לדעת דסיום התורה הוא גם כן יום שמחה לישראל, ובסימן קמ"ו אות ה' הכרחנו משיטת רבותינו התוספות, דזה שאומרים הלל ומברכים ביום שמחת תורה, אינו משום ספיקא דיומא של שמיני עצרת, אלא משום שמחת גמרה של תורה, והיינו משום דזהו כעין חנוכת בית המקדש. ונראה דמשום הכי משונה קריאת התורה דזה היום מדיני קריאת התורה בכל השנה, והיינו משום דהוא כמו יום חנוכת המזבח דמשונה הבאת הקרבנות מדיני הקרבנות בכל השנה, כמו שכתבתי לעיל ז' י' עיין שם, כן היום ביום סיום התורה משונה מנהגיה מכל השנה.

ובאמת: הוא זה בעת שאנחנו בגלות והשגחת ה' עלינו על ידי ד' אמות של הלכה הוא דבר אחד עם חנוכת המזבח בזמן שישראל בארץ ישראל ובית המקדש קיים, שהשגחת ה' עלינו ושכינתו היה תלוי בעבודת בית המקדש, שמשום הכי כתיב בכרובים שעשה שלמה ופניהם לבית, ללמדנו שגם עיני ה' וגם עינינו תלויות על הבית כמש"כ בפרשת תרומה ובפרשת פקודי. כך בזמן הזה סיום התורה והתחלתה הוא שמחת לבבנו. דרך כלל אין שמחת ישראל כמו בזמן שאנחנו עושים סיבה להשכין את אלהי ישראל בקרבנו, כי הוא חיינו.

אמרי אמת: איתא בספרים ששמיני עצרת הוא היום המעולה ביותר מכל ימות השנה. **שמיני עצרת** הוא זמן לקליטת דברי תורה שאז יכול האדם להכניס דברי תורה בלבו ובעצמותו כדכתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם היינו שישאר אצלו לתמיד, אאז"ל אמר שכל עצמו של יום טוב שמיני עצרת הוא מכח קשה עלי פרידתכם היינו שהוא כפי התשוקה שיש באדם, ואיתא בשפת אמת (תרל"ו ד"ה בפסוק) על הפסוק (קהלת ז יב) כי בצל החכמה בצל הכסף דבצל החכמה זה סוכות ובצל הכסף הוא מלשון תשוקה, סוכות הוא בצל החכמה כדכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת ה' ובצל הכסף שהוא לשון תשוקה הוא שמיני עצרת.

צור המור: (במדבר פרק ח) ובמדרש ראיתי כי אף על פי שאנו אומרים ארבע מלכיות. הם שמנה מלכיות והם כלולות בארבע מלכיות. שהם מלכות בבל ופרס ויוון ואדום. ולכן כתב בכאן שמנה ימים כנגד אלו השמנה מלכיות. ולפי שיום השמיני הוא סוף וקץ לכל המלכיות. אמר ביום השמיני עצרת תהיה לכם. לרמז כי זה היום יום ישועתינו ויום גאולתינו ופדות נפשנו. לפי שהוא תשלום ארבע מלכיות.

ואמר עצרת תהיה לכם לפי שכל שבעים פרים הם כנגד שאר אומות. ולפי שזה היום מיוחד לנו. אמר עצרת תהיה לכם. וזה לאות על מה שאמרנו וכבר משלו משל על זה. ולכן אמר פר אחד איל אחד כנגד אומה יחידה. ואמרו פר אחד כנגד אברהם. איל אחד כנגד יצחק. כבשים בני שנה כנגד יעקב לרמז כי בזכות האבות יהיו נגאלים בגלות רביעי בעזרת האל. ושעיר חטאת אחד. רמז על עשו איש שעיר שהיה נחסר מן העולם. וזהו חטאת שנזכר לחטאת. כאומרם יוחן רשע בל למד צדק בתמיה. ראוי שיוחן רשע אחר שישב בין שני צדיקים ולא למד צדק בארץ נכוחות יעול. ויהיה נזכר לחטאת ויהי מהמטים עקלקלותם. ובל יראה גאות ה' וכן יהי רצון.

סגסג "מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' האם מותר לגזור צפורנים לילד בחוה"מ?

תשובה: מותר (עיין בסימנים תקל"א תקל"ב)

ב' מי שגזר צפורנים בערב החג האם יכול לגזור בחוה"מ?

תשובה: יכול. (עיין סימן תקל"ב סק' ב')

חושן משפט

א' איזה קנין מהני מדאו' לענין ד' מינים?

תשובה: קנין כסף קנין יד. (עיין סימן קצ"ח)

ב' האם מהני לצאת באתרוג שקבל מתנה ע"מ להחזיר?

תשובה: מועיל. (עיין רמ"א או"ח בסימן תרנ"ח)

אבן העזר

א' האם מותר לכתוב כתובה בחוה"מ?

תשובה: מח' ובכתב משיטא אפשר לכתוב. (עיין סימן תקמ"ה)

ב' האם מותר לכתוב מכתבים בין חתן לכלה?

תשובה: מותר בכתב שלנו ולכתחילה יעשה שורה עליונה עקומה. (עיין סימן תקמ"ה)

יורה דעה

א' האם מותר להטביל כלים בחוה"מ?

תשובה: מותר. (עיין סימן ק"כ או"ח בסימן שכ"ג).

ב' סוכה שנמצאת קודם כניסה לבית האם צריכה מזוזה?

תשובה: אם היא קבועה כל השנה צריך ואם רק בסוכות פטור. (עיין בסימן רפ"ו או"ח בסימן תרכ"ו)

"וזאת הברכה"

"משלה אמת ותורתו אמת"

ר' חיים פלטיאל: משה פתח התורה בב' וסיים בל', בגי' כבוד, אין כבוד אלא תורה שנ' כבוד חכמים ינחלו [, ותמימים ינחלו] טוב, ולכך פתח בב' וסיים בל' כיון שמן התורה נברא העולם שנברא בל"ב נתיבות חכמה כדאיתא בספר יצירה והתורה הייתה להק' י"ש לכלי אומנות. בברכת גד כל א"ב לפי שמשה היה קבור בחלקו שקיים מא' ועד ת'; בברכת לוי כל הא"ב לבד מג' רמז לדור שלישי שהיה יהונתן בן מנשה. בברכת יוסף כל א"ב דקיים אורייתא בסיתרא ולכך ארונו היה במדבר אצל ארונו של הק' י"ש לומר קיים זה מה שכתוב בזה.

לעיני כל ישראל. פי' רש"י שנשאו לבו לשבור את הלוחות לעיניהם. משמע ששברם מדעתו וכן משמע במסכת שבת בפרק ר' עקיב', ולא משמע הכי בירושלמי דקאמר הא כדון נחית משה מן טורא ותרין לוחין אבנין בידוהי ובגין חובין בית ישראל אתיקרו ידוהי ואיתברו, משמע ששברם שלא מדעתו.

”מפרי הארץ”

סיבונים – תרס”ה תרס”ו תרס”ז תרס”ח תרס”ט

בענייני: שמחת תורה

א: מ”ה שימוש בד’ מינים בהושענא רבא ובשמיני עצרת?

תשובה: בהושענא רבא אסור ובשמיני עצרת מותר.

ב: האוכל בסוכה בשמיני עצרת האם עובר בבל תוסיף ומדוע ומ”ה מדרבנן?

תשובה: לא עובר מדאורייתא כיון שאין מכוון למצווה אבל מדרבנן אסור.

ג: הרוצה לאכול בסוכה בשמיני עצרת מה יעשה?

תשובה: צריך שקודם שקיעת החמה יפחית מהסכך מקום ארבעה על ארבעה.

ד: מה הדין שימוש בנוי סוכה בשמיני עצרת?

תשובה: אסור.

ה: מה נוסח ההזכרה של שמיני עצרת בתפילה?

תשובה: אומר בתפילה את יום שמיני חג עצרת (ולא העצרת) ויש אומרים שמיני עצרת חג הזה (אבל הגר”א ושאר פוסקים הסכימו כדעה ראשונה).

ו: מי ראוי שיעלה חתן תורה?

תשובה: תלמידי חכמים המוכתרים בתורה או עכ”פ מגדולי הקהל.

ז: האם יכול לעלות חתן בראשית – מי שעלה לתורה בזאת הברכה מי שעלה חתן תורה בבית הכנסת זה מי שעלה חתן תורה בבית הכנסת אחר?

תשובה: מי שעלה לזאת הברכה יכול ומי שעלה לחתן תורה יכול רק בבית כנסת אחר.

ח: ג’ דברים שהותרו בשמחת תורה?

תשובה: א’ יש מתירים להביא ספרי תורה מבית כנסת אחר כשיש רק ספרי תורה מועטים בבית כנסת. ב’ לרקוד ולמחות כפיים לכבוד התורה. ג’ להרבות הקראים לספר תורה.

ט: בכל הנערים מי מברך?

תשובה: הגדול יברך והנערים ישמעו ויצאו בברכתו.

י: מקום שיש בו ב’ ספרי תורה איך יעשו?

תשובה: קוראים בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית וחוזרים ולוקחים את הראשונה למפטיר ודווקא אם גללו את הראשונה למקום שמפטירים ואם לא גללו עדיף שיגללו את הספר השני.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד" מהרב ברוך מרדכי כץ שליט"א

ז' ביאורים בהא דלמ"ד סוכות ממש הוצרכו לסוכות

בגמרא סוכה יא': פליגי תנאי גבי הפסוק בפרשת אמור כ"ג-מג'. "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני" בהוצאי אתם וכו'. "דר' אליעזר ס"ל דהמכוון הוא לענני כבוד. ור"ע מפרש דהמכוון הוא לסוכות ממש. והנה בהא דמפרש ר"ע דהמכוון הוא לסוכות ממש, כבר עמדו בזה הראשונים מדוע יש לעשות חג ע"ז שעם ישראל בנה סוכות במדבר [יעוין ברשב"ם עה"ת, וברמב"ן עה"ת, שם]. אך באמת יש להבין לדעת ר"ע כפי שהעיר לי בני ידידיה נ"י מדוע באמת בנו בני" סוכות במדבר, הלוא היתה להם הגמצמד ענני הכבוד, מהשמש ומהשרב. ולכאן יש לדון ליישב קושייתו בכמה אופנים.

אופן א': אולי נימא דבר מחודש, דלדעת ר"ע ענני הכבוד לא היו סוככים עליהם, והגם שבהרבה מדרשים [תנחומא במדבר יב' אבות דר"נ כט' מדרש זוטא שה"ש ב'] וראשונים מבואר שהיו ז' עננים מכל הרוחות, למטה ולמעלה, ועוד ענן לפניהם, נימא דבר מחודש שר"ע פליג וס"ל שהיה רק עמוד ענן לפניהם לנחתם הדרך, אך לא היה ענן המסוכך עליהם, וע"כ הוצרכו לסוכות.

אופן ב': לפי הפשטות שגם לר"ע ענני הכבוד היו סוככים עליהם, י"ל שצורך של בני" בעשיית סוכות. היה לא לצורך הגנה מהשמש, אלא לצורך צניעות. – אך קשה ליישב כך. ראשית. יעוין ברש"י סוכה יא' ד"ה סוכות ממש – מפני החמה, "בשעת חנייתן היו עושין סוכות", הרי מבואר להדיא, שעשו סוכות להגן מהחמה. שנית בגמ' סוכה ח': איתא דסוכות גויים, נשים, וכו' כשרה ובלבד שנעשתה לשם צל, ויעוין שם פירש"י שעשייתה היתה לצל ולא לצניעות. – ואם איתא דהסוכות שעשו במדבר נעשו לצניעות, נצטרך לומר שגמ' זו איננה אליבא דר"ע, והרי הלכה כר"ע מחברו. [ועוד, אם איתא דלר"ע הסוכה ענינה לצניעות, לכאן עיקר הצניעות ע"י הדפנות, ולא ע"י הסכך, ועיקר שם סוכה ע"ש הסכך].

אופן ג': בדברי הגר"א מבואר שכאשר חטאו בעגל, פסקו ענני הכבוד וכמדומה שמקור לדבריו נמצא כבר במדרש והנה בזמן הזה דפסקו היו זקוקים לסוכות ומימלא מיושבת הקושיה הנ"ל. אמנם על אופן זה העיר אבי מורי וכן הרב יצחק מאיר פריינד והב"ח אליעזר טרייטל, ורחוק לומר דהנו חוגגים את חג הסוכות על אוו זמן שהיינו נזופים לפני בקב"ה.

אופן ד': והנה יש לברר האם ענני הכבוד החלו מיד ביציאת מצרים ושמעתי מהרב פרנק דאם נימא שלא הגיעו מיד ממילא ניחא דבאותו פרק זמן שעדיין לא זכו לענני הכבוד הוצרכו לסוכות ממש ואתי שפיר דברי רבי עקיבא ובתרגום יונתן שמות יב' לז' וכן ביג' כ' מבואר להדיא דמיד שהגיעו מרמסס לסוכות ניתנו להם ענני הכבוד עוד קודם קריית ים סוף והגר"א בהדרת אליהו פרשת כי תישא כתב שהעננים שהיו עד קריית ים סוף רק הנביאים שבתוך בני" ראו אותם ובאברבנאל שמות טו' כב' כתב שענני הכבוד ניתנו להם במרה ובמכילתא דרשב"י פליגי תנאי על הכתוב ויסעו בני" מרמסס סוכותה חד אמר היינו סוכות ממש חד אמר דהיינו ענני הכבוד ובזה יש מקום להעמיד התירוץ הנ"ל אם נימא דהתנא דס"ל בסוכה יא' דקרא דבסוכות הושבתי היינו סוכות ממש הוא ס"ל שגם הא דכתיב מרמסס סוכתה היינו סוכות ממש אז ניחא שאז עדיין לא היו ענני כבוד ועל כן הוצרכו לסוכות אמנם נראה שאין כאן סיועה אלא פירחא במדרש הנזכר ר"א ס"ל דהא דכתיב ויסעו וכו' מרמסס סוכתה היינו סוכות ממש ובגמ' דידן הוא סובר ענני כבוד דר"ע ס"ל דהיינו ענני כבוד והוא בגמ' דילן סבירה ליה דהוי סוכות ממש אבל באמת הערוך לנר בסוכה יא': גורס בגמ' להיפך ומתאים לדברי המכילתא ואתי שפיר.

אופן ה': באבן עזרא וברמב"ן בפרשת אמור מיישבים הקושיה הידועה דמכיון דחג הסוכות זכר לסוכות שיעשו ביציאת מצרים מדוע לא חוגגים מיד בניסן וכתבו שלמאן דאומר סוכות ממש ניחא דהסוכות נעשו להגנה מהקור והקור מתחיל רק בתקופת תשרי ובאבן עזרא מוסיף והא דלא עשו סוכות ממש כבר בניסן כדי להגן מפני החמה היינו משום שהיה להם את ענני הכבוד שהגנו עליהם מפני החמה נמצאנו למדים שענני הכבוד הגנו מפני החמה ולא מפני הקור וממילא ניחא מדוע עשו סוכות ממש הגם שענני הכבוד היו חופפים עליהם אבל תירוץ זה לא מתישב עם שיטת רש"י בסוכה דף יא': שהסוכות ממש נועדו להגן מפני החמה וכן לא יהני לישב לפי החינוך במצוה שכה' וברבינו בחיי במדבר ב' ב' ובמנורת המאור קמו' שענני הכבוד היו מגנים גם מין הקור ושוב צריך ביאור דאי הכי מה הוצרכו לסוכות ממש.

אופן ו': העמק דבר במדבר י' לא' דייק את לשון הפסוק וענן ה' עליהם יומם בנוסעם מין המחנה וענן היה מוסכך עליהם רק בנסיעתם אבל בחנייתם לא היה מסכך עליהם והיו אז באוהלים ועיין בלשון רש"י בד"ה בסוכות ממש בשעת חנייתם היו עושים סוכות ולפ"ז ניחא היטב הצורך בסוכות ממש למרות שהיה להם גם את ענני הכבוד.

אופן ז': עיין בהעמק דבר ויקרא כג' מג' - והנה כבר הקשו הראשונים למון דאומר סוכות ממש מהו ענין החג בזה שעשינו סוכות עיין רשב"ם ורמב"ן בפרשת אמור ובספר דליות יחזקאל כתב לבאר דהעובדה שעשו סוכות ממש מבטא את מסירותם של בני" אל הקב"ה כמאמר הכתוב לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה וענני הכבוד מבטאים את אהבת הקב"ה לעם ישראל איתא דר"ע דסבירה ליה דהיינו ענני כבוד שהוא כחתן הבא לבית הכלה ליקח את הכלה באפיריון וניראה לומר דאליבא דר"א דפליג היינו דהכלה הלכה לבית החתן במדבר בארץ לא זרועה והדברים משתלבים אם דברי הגאון רב יחזקאל סרנא בדליות יחזקל.